

Câteva considerații cu privire la rețeaua informativă a Securității din sud-estul Transilvaniei (sfârșitul anilor '50 – începutul anilor '60)

Cuvinte cheie: securitate, rețea informativă, Regiunea Autonomă Maghiară, sec. XX

Key words: security, informative networks, Hungarian Autonomous Province, 20th century

Abstract

Informative surveillance was, according to the Securitate's documents, an activity of complex verification of information regarding the planning or committing of crimes against state security, which was meant to prevent, uncover and eliminate them. In this activity, a prominent place was taking by the informative network. This "tool" of the Securitate could take place against a person, a group of people or an institution. The informative network is a structural and indispensable element of any secret service, used for gathering, verifying and transmitting data, but the Securitate used this kind of network to provide a sum of information about the political opinions and about the private life, all of these under the pretext to preserve the "state security".

In our papers, we try to emphasize the continuous grow up of the informative network in a specific area (the South-East of the Transylvania) and in a specific period: between 1958 and 1965. In a same time, our investigation aims to be a contribution to a better knowledge of the manner of the Securitate's works in this period. In this purpose, we put in the light the process of build up an informative network, the recruitment of the informers, the process of educating and training of the informers, the methods of exploitation and, finally, the informer abandonment.

Our conclusions was that, in spite of the common perception, the beginning of the '60's didn't signify a decrease of the population surveillance, but a perpetuations and a development of the old methods, and, especially, of the informative network.

Principala armă a Securității a fost reprezentată, încă de la începutul activității sale, de **rețeaua informativă**, cu alte cuvinte de numărul de delatori gata să semnaleze orice tentativă de împotrăvire în fața noilor autorități, orice comportament care nu era conform cu standardele ideologice impuse de regimul comunist.

O serie de cercetători, precum Marius Oprea¹, Dorin Dobrințu², Cristian Vasile³, Cristina Anisescu⁴, Luminița Hrițcu⁵ sau Călin Florea⁶, au analizat un aspect sau altul al activității rețelelor de informatori pe care Securitatea le-a constituit și dezvoltat în cele mai diverse medii și instituții.

De asemenea, istoriografia problemei s-a îmbogățit prin lucrările publicate de Mihai Albu⁷ și Carmen Chivu⁸, individual sau în colaborare⁹, acestea aducând în atenție o serie întreagă de aspecte, probate documentar, ale constituirii și activității rețelei informative.

La rândul-ne, am încercat și în alte ocazii să descifrăm câte ceva din complicatele mecanisme de „recoltare” a informațiilor puse la punct de-a lungul timpului de către Securitate¹⁰. Evident, dată fiind complexitatea subiectului, problematica referitoare la constituirea, dirijarea, recompensarea rețelei

informativă va continua să reprezinte un câmp de investigație extrem de atrăgător pentru istorici, prin multitudinea de aspecte conexe, prin diversitatea tipologiilor umane antrenate în astfel de activități și, nu în ultimul rând, prin implicațiile morale și politice pe care le-a presupus acest gen de colaborare cu Securitatea.

Prin prezentul demers ne-am propus obiective limitate la conturarea dimensiunilor rețelei informative creată de Securitate în zona de sud-est a Transilvaniei la sfârșitul anilor '50 și în prima parte a anilor '60. Din punctul de vedere al organizării teritoriale a Securității, această arie geografică se afla, în perioada precizată, în responsabilitatea a două direcții regionale: Stalin (Brașov, din 1960) și Regiunea Autonomă Maghiară¹¹.

Înainte de a ne referi strict la rețelele informative din sud-estul Transilvaniei, vom încerca să arătăm succint ce era și cum se edifica o rețea informativă.

Securitatea a preluat și valorificat la maxim experiența Siguranței în munca operativă. Crearea și folosirea rețelelor informative de către ofițerii de securitate s-a bazat pe normele și regulile deja testate de către predecesora instituțională a Securității. Pentru a ilustra această afirmație, credem că e suficient să

arătăm că, cu câteva luni înainte de înființarea Securității (30 august 1948), în 14 aprilie 1948, Cabinetul Direcțiunii Generale a Siguranței Statului emitea „Instrucțiuni pentru întocmirea planului de muncă pentru perioada 1 mai – 7 noiembrie 1948”. În privința problemelor legate de munca operativă, amintitele instrucțiuni insistau asupra **importanței creării și utilizării rețelelor de informatori**: „Recrutarea de informatori în toate mediile rămâne preocuparea de căpetenie, care trebuie neapărat rezolvată, știut fiind că valoarea unei unități de Siguranță este echivalentă cu valoarea informatorilor, iar valoarea acestora în funcție directă de valoarea ofițerului de Siguranță care-i conduce. Pentru fiecare informator se va constitui o evidență-dosar, menită să reprezinte oglinda activității acestuia. Dosarul trebuie să cuprindă: autobiografia sau biografia, notele informative date de el și despre el și recompensele acordate pentru munca depusă. Pentru ca informatorii să fie cât mai bine cunoscuți de ofițerul de Siguranță se recomandă verificarea lor prin filaj sau alți informatori. De asemenea, sistemul de recrutare: se simte nevoia a fi îmbunătățit, spre a se putea conta pe informator și a nu se da ocazia la surprize neplăcute. În acest scop este necesar ca el să fie bine cunoscut de Siguranță și pus în prealabil la diferite probe. Informatorii care s-au dovedit a avea calități se vor folosi ulterior ca rezidenți în momentul în care aceștia au reușit, la rândul lor, să-și organizeze o rețea informativă”¹².

Așadar, funcționarea Siguranței și, ulterior, a Securității era de neconceput în absența rețelelor de informatori. Aceste rețele erau create fie în jurul unei persoane sau unui grup de persoane urmărite, fie într-un anumit obiectiv (întreprindere, instituție, unitate militară etc.), fie într-un anumit mediu (ofițeri deblocați, membri ai partidelor istorice, membri ai unor culte și secte).

Munca de creare a rețelei începea prin identificarea și studierea persoanelor care, prin contactele, poziția, preocupările și caracterul lor, puteau fi folosite pentru a obține informații de interes pentru Securitate. Această etapă se numea „punctarea candidatului” la recrutare. Viitorului informator i se deschidea o mapă în care erau colectate toate documentele obținute pe parcursul studierii sale, iar în cazul în care racolarea sa era dusă

la bun sfârșit, mapa era transformată în „dosar de rețea”, primind un număr de înregistrare în evidențele Securității.

Odată identificat, „candidatul” era verificat prin ofițerii de investigații (discuții legendate cu vecinii, colegii de muncă, șefii, uneori chiar filaj), se făcea o verificare la cartoteca Securității, se studiau punctele sensibile ale acestuia, viciile, pasiunile etc., se adunau materiale și date compromițătoare, totul pentru a putea fi ales modul cel mai potrivit de abordare. Uneori avea loc chiar un contact direct cu „candidatul”, ofițerul de securitate prezentându-se sub diverse acoperiri și purtând cu acesta o discuție aparent inocentă.

După ce era creionat un „portret psihologic”, se trecea la elaborarea unui „plan de recrutare” ca informator. În acesta era precizat scopul pentru care este necesară introducerea respectivei persoane în rețeaua informativă, locul recrutării, metoda folosită (prin convingere sau „pe bază de materiale compromițătoare”), legenda ce va fi oferită candidatului în cazul în care, din discuțiile din timpul întâlnirii, se profilează refuzul acestuia de a colabora cu Securitatea, sistemul de legătură cu viitorul informator. Recrutarea propriu-zisă avea loc fie într-o secție de miliție unde candidatul era convocat sub un pretext oarecare, fie la locul de muncă al acestuia, fie chiar la domiciliu.

În timpul recrutării, după acceptarea colaborării, informatorul primea un nume conspirativ și semna un angajament de confidențialitate. Totodată, i se explica modul în care îl poate contacta pe ofițerul de legătură și modul în care trebuie redactate notele informative, trasându-i-se și primele sarcini. Uneori, informatorului îi era cerută, pe loc, chiar o primă „notă informativă” despre persoana ce reprezenta un obiectiv al Securității.

După această etapă esențială, ofițerul recrutor întocmea un raport asupra modului cum a decurs recrutarea, menționând modul în care acesta a acceptat rolul de informator, precum și primele sarcini informative trasate.

Odată introdus în rețeaua informativă, informatorul era contactat periodic de ofițerul de legătură. Întâlnirile aveau loc în așa-zisele „case de întâlnire” – în fapt spații (locuințe, birouri din întreprinderi sau instituții) pe care cei care le dețineau le puneau temporar la dispoziția Securității pentru asigurarea conspi-

rativității acestui gen de acțiuni. Directivele Securității interziceau cu desăvârșire realizarea întâlnirilor pe stradă sau în locuri publice (parcuri, cafenele, restaurante), dar, adesea, aceste prevederi rămâneau literă moartă. Ofițerii de contraspionaj foloseau pentru activitățile operative și așa-numitele „case conspirative”, acestea aflându-se, de obicei, în proprietatea/administrarea Securității.

În timpul întâlnirilor, informațiile oferite de informator erau redactate sub forma unor scurte rapoarte, scrise chiar de informator (caz în care purtau numele de „note informative”), sau erau expuse verbal și redactate de către ofițer (așa-numitele „note-raport”). Tot cu acest prilej avea loc „instruirea” și „dirijarea” informatorului, adică acestuia i se trasau noi sarcini, i se indicau care anume aspecte ale activității urmăritului/urmăriților trebuie clarificate, ce alte persoane interesează organele de securitate.

În cazul în care un informator dovedea aptitudini deosebite în culegerea de informații și în asigurarea și păstrarea conspirativității legăturii sale cu Securitatea, ofițerul de securitate putea să decidă transformarea acestuia în „rezident” – informator care realiza contactul cu mai mulți alți informatori, colectând informațiile de la aceștia și livrându-le ofițerului de legătură¹³. Totodată, el transmitea sarcinile noi către informatorii pe care îi avea în legătură. Statutul de rezident nu era comunicat informatorului, el fiind, în acest sens, exploatat „în orb”, manieră care permitea o mai bună păstrare a conspirativității. Pe parcursul exploatării informative, ofițerul de legătură realiza periodic rapoarte de evaluare a informatorului, menționând care este aportul informativ ale acestuia și, în funcție de acesta, propunând și acordarea unor recompense (sume de bani, cadouri, intervenții pentru rezolvarea unor probleme personale, de natură profesională sau locativă).

Legătura cu informatorul era păstrată atâta timp cât acesta era util Securității. Atunci când nu mai era în măsură să ofere informații valoroase era abandonat, scos din rețea, dosarul fiind însă păstrat în arhiva Securității. Uneori, în funcție de împrejurări, un informator putea fi reactivat. Abandonarea informatorilor putea avea și alte cauze: refuzul de a mai colabora, deconspirarea sa (voluntară sau nu), furnizarea de informații fără valoare, dezinformarea organelor de securitate. În

unele dintre aceste cazuri, informatorul putea deveni, la rândul-i, un obiectiv al Securității, fiind luat în urmărire. Unii informatori erau „transferați” de la o unitate la alta a Securității, în funcție de schimbările intervenite în activitatea profesională a acestora sau în urma schimbării localității de reședință.

De-a lungul timpului, Securitatea a folosit mai mulți termeni pentru a desemna informatorii, grupându-i chiar în diverse categorii. Astfel, în funcție de perioadă, documentele Securității menționează „informatori calificați”, „informatori necalificați”, „informatori de vigilență”, „informatori ocazionali”, „persoane de sprijin”, „surse P.C.R.”, „colaboratori”, „agenți”.

Pentru perioada la care ne referim, termenul uzitat era acela de „agent”. Alături de agenți, documentele Securității referitoare la rețeaua informativă îi menționează și pe „rezidenți”, precum și „casele de întâlniri” și „casele conspirative”.

Deși cea mai mare parte a „dușmanilor poporului” se afla deja în închisori și regimul comunist părea consolidat, sfârșitul anilor '50 nu a însemnat și o diminuare a activității Securității, ba chiar dimpotrivă.

Aparent, activitatea direcțiilor regionale de securitate Autonomă Maghiară și Stalin se înscria pe un curs ascendent, la fel ca mai toate ramurile de activitate din republică. De exemplu, Direcția Regională de Securitate (D.R.S.) Autonomă Maghiară recrutase în anul 1957 un număr de 150 de agenți și 25 de gazde case de întâlniri, iar în anul 1958 au fost recrutați 278 agenți, un rezident și 40 de gazde case de întâlniri¹⁴, adică o creștere de aproape 100%. De asemenea, în cursul anului 1957 fuseseră identificate și luate în evidență în dosare de problemă sau obiectiv un număr de 927 indivizi, iar în anul 1958 numărul suspectilor crescuse cu peste 100%, fiind luați în evidență 1.899 indivizi. Numărul arestărilor înregistrase aceeași tendință de creștere, în anul 1958 fiind arestați aproape de două ori mai multe persoane. Astfel, dacă în anul 1957 au fost arestate 122 de persoane (16 pe bază de acțiuni informative, 70 în urma unor anchete și 36 pe baza unor denunțuri), în 1958 erau arestate 238 de persoane, dintre care 85 pe baza unor acțiuni informative, 94 din anchetă și 59 pe baza unor denunțuri.

Așadar, statisticile Securității arătau **o creștere cantitativă** de netăgăduit a

activității instituției. În realitate, activitatea Securității înregistra numeroase deficiențe, ofițerii fiind încă departe de o profesionalizare reală, fie ea și relativă. Această aserțiune este probată de numeroase documente ale vremii.

În perioada 29 septembrie - 5 noiembrie 1958, din ordinul generalului-maior Alexandru Demeter, șeful Serviciului Inspecției al M.A.I., un grup de ofițeri ai acestui serviciu, sub conducerea lt.-maj. Panțuru Virgil, a efectuat un control asupra muncii informativ-operative din cadrul Direcției Regionale M.A.I. Autonomă Maghiară. Datele inserate în raportul¹⁵ întocmit la sfârșitul inspecției oferă o imagine elocventă asupra direcțiilor de acțiune, asupra metodelor folosite de ofițerii de securitate din această direcție regională, dar și asupra rezultatelor obținute de aceștia.

La 1 octombrie 1958, organele de securitate ale Regiunii Autonome Maghiare (R.A.M.) aveau în evidență un număr de 11.137 de persoane suspecte, o parte dintre acestea fiind „luate în lucru” în cadrul a 475 acțiuni informative și de verificare. Rețeaua informativă avută la dispoziție era alcătuită din 678 de agenți și 128 de case de întâlniri. Inspecția a pus în evidență faptul că rețeaua informativă „a fost folosită în mod defectuos”. Astfel, majoritatea întâlnirilor cu informatorii se făceau pe stradă, „în condiții neprielnice unei dirijări și instruirii calificate a acestora”. Calitatea informatorilor lăsa mult de dorit. Astfel, în cazul Secției a II-a (Contraspionaj) din cei 30 de agenți, doar 12 dintre ei colaborau constant. Această situație influența evident desfășurarea acțiunilor de urmărire, din cele 13 acțiuni existente doar patru fiind asigurate cu agenți ce se bucurau de încrederea urmăriților, alte patru fiind „slab lucrate”¹⁶. Restul acțiunilor erau neîncadrate informativ.

Acțiunile de contraspionaj erau lucrate în aceeași manieră și în raioanele de pe raza de responsabilitate a direcției. De exemplu, la raionul Reghin, unde exista o bază operativă importantă, numai 17 suspecti erau luați în evidență și dintre aceștia numai unul singur era urmărit pe bază de acțiune informativă. Cu ocazia inspecției s-a constatat că dintre cei 10 informatori recrutați, „nici unul nu este capabil să ducă muncă de contraspionaj”. Situația era asemănătoare și în cazul celor 78 de dosare de urmărire pe țară¹⁷: numai pentru șase dintre acestea se primiseră, ocazional, câte două-trei note informative („și acelea

lipsite de valoare”), restul nefiind lucrate, deși trecuseră câte doi-trei ani de la deschiderea lor.

Mare parte din agentură reprezenta doar ceea ce directivele Securității numeau „balast”: persoane recrutate cu toptanul, doar de dragul creării de „rețele informative” și al raportării creșterii numerice a acesteia. Aportul lor informativ era aproape nul, fie din pricina nesincerității și a dorinței de a sprijini organele de securitate, fie din motive obiective, cum ar fi poziția oficială a acestora, poziție de natură a stârni neîncredere în rândul celor vizați de Securitate.

Concret, în colonia de emigranți greci din comuna Vâlcele, raionul Sfântu Gheorghe, existau numeroase persoane care efectuau vizite repetate la legațiile Greciei și Marii Britanii sau întrețineau legături cu diplomații acestor legații, dar fără ca vreuna dintre aceste persoane să poată fi urmărită activ. În colonie fuseseră recrutați doi informatori: „Nuliș Vasile” – care se dovedise nesincer, vizitând el însuși legațiile amintite, dar fără a informa despre aceasta ofițerii de securitate – și „Vasile Vasile” care, fiind administratorul coloniei, era privit cu suspiciune de către suspecti.

O situație similară se înregistra la combinatul de prelucrare a lemnului din comuna Gălăuțași din raionul Toplița, unde lucrau de foarte multă vreme specialiști vest-germani. Activitatea acestora rămânea o necunoscută pentru Securitate, informatorul recrutat pentru urmărirea lor fiind privit cu multă suspiciune de către germani.

Ceva mai bine stătea situația în cadrul Serviciului III, condus de lt.-maj. Szöcs Andrei, care se ocupa de problemele „Culte-secte”, „Naționaliști maghiari”, „Naționaliști români” și „Manifeste”, aici existând un număr mai mare de informatori. În baza de suspecti erau incluși conducătorii și membrii activi ai fostelor partide fasciste și naționaliste maghiare, precum „Partidul Crucea cu Săgeți”, „Partidul Reînnoirii Maghiare”, „Partidul Ardelean”, „Garda Zdrengăroșilor”, „Hönk”, „Levente”. Fuseseră luați în evidență 4.050 suspecti de pe teritoriul fostelor județe Mureș, Odorhei, Trei Scaune și Ciuc.

Totuși, în ciuda eforturilor, numărul mare de suspecti făcea urmărirea lor greoaie. De exemplu, Problema „Partide fasciste și naționaliste maghiare” era urmărită în orașul Tg. Mureș de trei ofițeri de securitate, care

aveau în evidență 370 de suspecti, având deschise 21 de acțiuni și folosind în lucrarea lor 22 de informatori, dintre care șase fuseseră recrutați în 1958. Evident că, în aceste condiții, informațiile obținute, chiar pentru cei aflați „în lucru”, erau extrem de puține.

Elocvent este cazul lt. Bataga Valeriu, care se ocupa de membrii fostului partid „Crucea cu săgeți”. Acesta avea în evidență 73 de suspecti și deschisese acțiuni pentru nouă dintre ei. Printre cei „lucrați” se număra Czeidler Desideriu, fost organizator al „Crucilor cu săgeți” la nivelul orașului Tg. Mureș. Acesta avea deschisă acțiune de urmărire de doi ani de zile, interval în care fusesse dirijat în anturajul său un singur informator care furnizase patru note informative cu „informații de suprafață”.

Același ofițer se ocupa și de „Partidul Ardelean”, partid ce avusese o influență considerabilă în rândul maghiarilor. În acest caz, ofițerul înscrise în baza operativă 193 de suspecti și deschisese nouă acțiuni. Despre lucrul în aceste acțiuni este grăitor faptul că în urmărirea doctorului Duha Tiberiu, fostul președinte al organizației Tg. Mureș a „Partidului Ardelean”, fuseseră obținute de la cei doi informatori dirijați pe lângă suspect, într-un interval de 14 luni doar cinci note informative „lipsite de valoare”.

Situația nu era mai bună nici în alte structuri teritoriale ale Securității sau în „lucrarea” altor suspecti. Astfel, în raioanele Reghin și Toplița, unde existau „concentrări de legionari”, Problema „Legionari” era lucrată la un nivel superficial. La raionul Toplița, în comuna Deda, din cele 12 acțiuni deschise legionarilor condamnați în 1948 pentru apartenența la organizația „Corpul Legionar al județului Mureș”, nici una dintre ele nu era lucrată efectiv.

În Problema „Tineret studios”, aflată în responsabilitatea lt.-maj. Moscovici Carol, activitatea informativ-operativă se desfășura la un nivel scăzut. Cele mai multe deficiențe erau înregistrate în încadrarea informativă a Institutului Medico-Farmaceutic din Tg. Mureș, unde erau semnalate în rândul cadrelor didactice numeroase persoane cu orientare naționalistă maghiară, care se manifestaseră în timpul revoluției din Ungaria din anul 1956. De asemenea, din rândul numeroșilor studenți semnalăți cu „manifestări naționalist-șovine”, fuseseră luați în lucru doar nouă suspecti.

Așa-zisa „luare în lucru”, prin deschiderea dosarului de urmărire informativă, comportă la rândul-i o întregă discuție. Nu rare erau cazurile în care se deschideau dosare unor persoane doar pe baza includerii lor apriorice într-o categorie sau alta de „dușmani” menționată în ordinele M.A.I., fără a se efectua o verificare minimă, dacă aceștia chiar se încadrează în prevederile ordinului sau, măcar, dacă mai sunt în viață. De exemplu, Secția Raională M.A.I. Toplița a deschis în 21 martie 1957 dosarul individual nr. 697 pe numele lui Mircea Artimon, deși acesta era decedat încă din 22 mai 1956. La rândul-i, Secția Raională M.A.I. Sfântu Gheorghe îi deschidea lui Balint Gavril dosar de acțiune individuală, acesta fiind și el decedat de mai bine de doi ani de zile.

Legătura cu informatorii se făcea, la nivelul întregii direcții regionale, în mod haotic, atât din punct de vedere al frecvenței întâlnirilor, cât și al locului de întâlnire. Astfel, cu aproape 50% din agentură, întâlnirile și instructajul nu se făceau în casele de întâlniri, ci pe străzi sau în așa-zisele „locuri dosnice”¹⁸. Inspekția a pus în evidență faptul că „există multă văicăreală în problema caselor de întâlniri”, motivându-se că „nu sunt clădiri, că se fac multe reparații la clădiri, că se schimbă gazdele și alte asemenea justificări”.

În 31 decembrie 1958, direcțiile regionale Stalin și Mureș Autonomă Maghiară erau evidențiate negativ la nivel național, nereușind decât 12 recrutări de agenți fiecare, de-a lungul lunii decembrie, în vreme ce alte direcții recutaseră între 23 și 64 de agenți¹⁹. În 30 noiembrie 1958 Direcția Regională Stalin (condusă de colonelul Pavel Aranici²⁰) dispunea de 1.115 agenți și de un rezident, de 263 case de întâlniri și șapte case conspirative. La aceeași dată, Direcția Regională Autonomă Maghiară (sub îndrumarea colonelului Kovacs I. Mihai²¹) avea 751 agenți și un rezident, precum și 131 de case de întâlniri, dar nici o casă conspirativă.

În 31 decembrie 1959, Direcția Regională Autonomă Maghiară dispunea de 1.000 de informatori și 10 rezidenți, precum și de 209 case de întâlniri. Peste numai un an, informatorii erau 1023, mai fuseseră recrutați încă trei rezidenți, iar casele de întâlniri erau acum în număr de 238. nu exista încă nici o casă conspirativă.

La 31 decembrie 1961 rețeaua informativă a Direcției Regionale de Securitate „Mureș Autonomă Maghiară” (condusă încă de colonelul Kovacs Mihai²²) înregistra un adevărat salt, fiind alcătuită din 2.003 agenți și 35 de rezidenți. Direcția dispunea, conform unui raport alcătuit de șeful Secției C, maiorul Rethi Albert, și de 241 de case de întâlniri²³. Peste un an, la 31 decembrie 1962, existau 3.048 informatori, 72 de rezidenți, 314 case de întâlniri și 10 case conspirative²⁴. Sub conducerea lt. col. Sidea Nicolae, rețeaua direcției regionale a continuat să crească și în anul următor, ajungând la 31 decembrie 1963 la 3.170 informatori, 69 rezidenți, 412 case de întâlniri și 14 case conspirative. Tendința ascendentă a fost menținută și în 1964, ajungându-se la sfârșitul anului la 3.236 informatori, 72 de rezidenți, 453 case de întâlniri și 19 case conspirative²⁵.

În la 1 ianuarie 1965, Direcția Regională Securitate „Mureș Autonomă Maghiară” dispunea de un număr de 3.019 informatori²⁶, pentru Serviciile II, III și IV, precum și de 190 agenți la Serviciul VII, 11 în Serviciul „K”²⁷ și 16 în Serviciul „F”²⁸. Pe parcursul anului au fost recrutați 386 de noi informatori, și, totodată, au fost reactivați 34, s-au primit de la alte direcții 40 de informatori și direcția a predat, la rândul-i, 23. De asemenea, au fost abandonați 527 de informatori, astfel că la 1 ianuarie 1966 rețeaua informativă a direcției cuprindea 2.929 de informatori. Din totalul de membri ai agenturii, 990 erau folosiți în acțiuni informative, în vreme ce 1.939 aveau alte sarcini.

Direcția dispunea de 51 de rezidenți, 17 gazde case conspirative și 423 gazde case de întâlniri. Din cei 3.019 agenți existenți la 1

ianuarie 1965, erau predați în legătura șefilor posturilor de miliție un număr de 1.458, iar din cei 2.929 agenți existenți la Serviciile II și III la data de 1 ianuarie 1966, erau predați în legătura Miliției un număr de 1.469 agenți²⁹. Numărul total al agenților utilizați de Direcția Regională Securitate „Mureș Autonomă Maghiară” la această dată era de 3.238 persoane. Se adăugau 72 de rezidenți, 487 de case de întâlniri și 21 de case conspirative.

Activitatea de recrutare a informatorilor era grevată de o serie de formalități birocratice care, uneori, duceau la întâzieri de ani de zile de la punctarea informatorului și până la recrutarea propriu-zisă. Organele operative raionale erau obligate să înainteze materialele și referatele de recrutare la regiune numai prin Secția „C” – „Evidență și Arhivă”³⁰. Aceasta înregistra pe viitorul informator într-un registru provizoriu și apoi preda materialul serviciului sau secției pentru activitatea căreia era util informatorul, pentru studierea propunerii și aprobarea acesteia. După aprobare, referatul și materialele erau restituite la raioane tot prin Secția „C”, care menționa în registrul provizoriu data aprobării. După efectuarea recrutării, raioanele trimiteau materialele aferente Secției „C” și aceasta le înainta la rândul-i conducerii direcției regionale. Aceasta confirma recrutarea și îndrepta materialele către Secția „C” în vederea înregistrării finale și trimiterii lor la raioane împreună cu mapele anexe prevăzute în directiva referitoare la modul de lucru cu agentura. Registrele Secției „C”, verificate în cazul unei inspecții din iulie 1965, consemnau cazuri de recrutări aprobate în anul 1962 despre care nu se mai știa nimic, fuseseră efectuate, eșuaseră?

Agenți recrutați în perioada 1 decembrie 1964 – 30 iunie 1965

Structura	Agenți	Rezidenți	Gazde case de întâlniri	Case de recrutare
Cabinet	14	-	4	-
Secția a II-a	30	-	10	-
Serviciul III	34	2	14	2
Raionul Tg. Mureș	20	-	4	-
Raionul Reghin	27	-	4	-
Raionul Toplița	11	-	6	-
Raionul Gheorghieni	16	-	3	-
Raionul Miercurea Ciuc	28	1	5	-
Raionul Odorhei	38	-	7	1
Raionul Târnăveni	25	-	9	-
Raionul Luduș	44	1	5	-
Total	287	4	71	3

În aceeași perioadă, situația informatorilor abandonati era următoarea:

Structura	Nesinceri	Deconspirare	Refuz de colaborare	Necorespunzători	Alte motive	Total
Cabinet	-	-	-	-	4	4
Secția a II-a	4	1	3	1	17	26
Serviciul III	5	2	8	8	44	67
Raionul Tg. Mureș	1	-	6	4	6	17
Raionul Reghin	-	1	6	3	20	30
Raionul Toplița	-	1	1	-	14	16
Raionul Gheorghieni	3	2	3	-	9	17
Raionul Miercurea Ciuc	1	-	8	1	21	31
Raionul Odorhei	1	1	3	2	21	28
Raionul Târnăveni	-	-	4	1	13	18
Raionul Luduș	-	-	6	4	30	40
Total	15	8	48	24	199	294

Direcția regională avea în lucru, la începutul anului 1965, un număr de 659 acțiuni informative, iar pe parcursul anului au fost deschise alte 363. Totodată, au fost finalizate 64 de acțiuni informative „cu rezultate operative” (arestări, avertizări, „demascări”, destrămarea anturajului) și 222 „fără rezultate operative”. Activitatea de urmărire a suspecților era destul de lentă, înregistrându-se nu mai puțin de 245 de acțiuni de verificare cu termenul de șase luni depășit³¹.

Baza operativă a direcției cuprindea 28.911 persoane, aflate în evidență în dosare de obiectiv, de problemă, în dosare de urmărire informativă individuală, în mape de comună³².

În cursul anului 1965, ofițerii de securitate ai Direcției Regionale Mureș – Autonomă Maghiară au efectuat 20 de arestări (o persoană pentru „agitație dușmănoasă”, două persoane pentru „activitate naționalistă” și 17 pentru „activitate în organizații subversive”),

direcția plasându-se, din acest punct de vedere, pe locul patru la nivel național. Din punct de vedere al categoriei sociale și al apartenenței politice, persoanele arestate erau funcționari (patru persoane, unul membru P.C.R. și trei neîncadrați politic) și muncitori (patru membri P.C.R., opt membri U.T.C. și patru neîncadrați politic).

Cea de-a doua direcție regională a Securității avută în vedere în cadrul analizei noastre a avut o evoluție asemănătoare. La 1 ianuarie 1959, Direcția Raională M.A.I. Stalin (numele Brașov a încetat a mai fi prohibit abia în 1960) dispunea de 1.127 de agenți și de 10 rezidenți, precum și de șapte case conspirative și 260 case de întâlniri³³. La sfârșitul anului, în 31 decembrie, situația era următoarea: 1.563 de informatori, 29 de rezidenți, 307 case de întâlniri și șase case conspirative³⁴.

Tendința de extindere a rețelei informative a fost păstrată și pe parcursul anului următor:

Situația agenturii informative a Direcției Regionale M.A.I. Brașov la 31 decembrie 1960³⁵

Organul	Denumirea categoriilor	Existenți la 1.XII. 1960	Intrați				Ieșiți				Existenți la 31.XII. 1960	
			Nou recrutați	Reactivați	Primiți de la alte organe	Predați altor organe	Dubii	Deinformatori	Necorespunzători	Alte motive		Total ieșiți
Serviciul II (Contraspionaj)	Agenți	337	6		1	1			9	1	11	333
Serviciul III (Informații interne)	Agenți	796	13	2	1	1			24	1	26	786
	Rezidenți	16										16
Serviciul IV (Contrasabotaj)	Agenți	335	6		1	1			9		11	331
	Rezidenți	6						1				6
VI (Transporturi)	Agenți											
	Rezidenți											
Total	Agenți	1468	25	2	3	3			42	2	48	1450
	Rezidenți	22						1				22

VII (Filaj și investigații)	Agenți	143	4		1						148	
	Rezidenți	13									13	
„D” (Internări și contrainformații deținuți)	Agenți	39			1	1			1		2	38
	Rezidenți											
„F” (Controlul corespondenței)	Agenți	21										21
	Rezidenți											
Total	Agenți	203	4		2	1			1		2	207
	Rezidenți	13										13

Această rețea informativă era deservită de un număr de 333 de case de întâlniri și de nouă case conspirative.

Ca și în cazul Direcției Regionale Securitate „Mureș Autonomă Maghiară”, rețeaua informativă s-a dezvoltat de la an la an.

Direcția Regională M.A.I. Brașov dispunea la 1 ianuarie 1965 de o rețea alcătuită din 3.916 agenți, 95 de rezidenți, 52 gazde case conspirative și 508 gazde case de întâlniri³⁶. Direcția avea în lucru, la începutul anului 1965, un număr de 1.003 acțiuni informative și 289 acțiuni de verificare.

În baza operativă a direcției erau înregistrate 38.150 de persoane, iar pe parcursul anului au mai fost înregistrate 5.704 persoane. Cu toate acestea, activitatea direcției era în regres căci, așa cum consemna un raport de activitate, „în cursul anului 1965, a scăzut cu 509 numărul acțiunilor încadrate informativ, a scăzut cu 482 numărul agenților dirijați în acțiuni”, iar de arestat, fuseseră arestate doar patru persoane (una pentru „agitație dușmănoasă”, una pentru „subminarea economiei naționale”, una pentru „complicitate la efectuare de operațiuni cu mijloace de plată străine”, una pentru „ofensa simbolului național”). Dintre aceștia, doi erau funcționari neîncadrați politic, un țăran fără apartenență politică și un muncitor, membru U.T.C.³⁷

De asemenea, Direcția Regională Brașov se remarcase negativ la nivel național, fiind printre direcțiile cu cele mai multe acțiuni informative închise prin „neconfirmarea materialelor” sau „material fără importanță operativă”. Tot în această direcție se înregistrase și recordul de acțiuni neîncadrate informativ: 105 acțiuni³⁸. Alte 286 de acțiuni erau încadrate din punct de vedere informativ cu un singur agent³⁹.

Așadar, ieșirea din „obsedantul deceniu”, deși a adus cu sine o relaxare a terorii, nu a reprezentat nici un moment și o slăbire a vigilenței revoluționare. Securitatea a continuat să identifice potențiali inamici și, ca atare, s-a simțit obligată să-i monitorizeze cu maximă minuțiozitate. În acest scop, pe lângă progresele înregistrate în folosirea tehnicilor de interceptare a convorbirilor și cenzură a corespondenței, importanța rețelelor informative a rămas neștirbită. Acestea au continuat să se amplifice, înregistrând practic o triplare într-un interval de numai cinci ani. Totuși, documentele de analiză a activității nu indică și o sporire pe măsură a eficienței Securității, maniera în care erau exploatate rețelele informative continuând să rămână deficitară. Creșterea numerică a rețelei indică, pe de o parte, faptul că regimul era departe de a se simți în siguranță, iar pe de altă parte dovedește că numărul persoanelor dispuse să se lase înregistrate într-o formă de colaborare cu poliția politică a regimului era în creștere. Această disponibilitate poate fi pusă pe seama difuziunii la nivelul întregii populații a țării a sentimentului de teroare generat de represivitatea brută din primul deceniu de existență a regimului comunist. Prezumând riscuri enorme în cazul în care contrariau Securitatea, oamenii preferau să accepte, mai mult sau mai puțin formal, solicitările de colaborare venite din partea acestei temute instituții.

Simpla trecere în revistă a evoluției numerice a rețelei informative, fie ea și numai din cadrul a două direcții regionale, este, în opinia noastră, în măsură să ofere o imagine a extraordinarei risipe de mijloace materiale și umane efectuată de Securitate în urmărirea unor obiective minore, chiar și din punctul de vedere al autorităților politice ale vremii.

Florian BANU

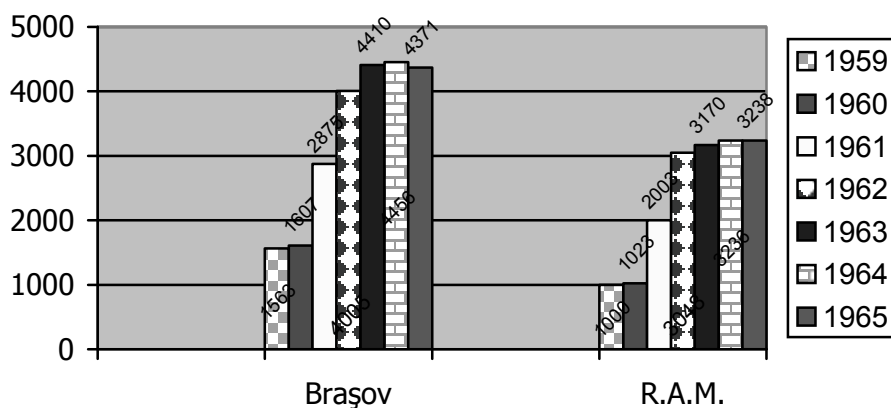
Note – Notes

1. Marius Oprea, *Informatorii Securității*, în „Magazin istoric”, 2001, anul 35, nr. 10, p. 26-29; idem, *O istorie a informatorilor Securității*, în „Analele Sighet 9”, București, Fundația Academia Civică, 2001, p. 464-487.
2. Dorin Dobrinu, *Informatorii Securității în comunitățile religioase din Centrul Moldovei (1950)*, în „Arhiva Istorică a României”, 2004, nr. 1, p. 223-232.
3. Cristian Vasile, *Rețeaua informativă a Securității din învățământul teologic la sfârșitul anilor '70 și începutul anilor '80*, în „Arhivele Totalitarismului”, anul 11, nr. 3-4/2003, p. 47-53.
4. Cristina Anisescu, Cornelia Reinhart, *Activitatea colaboratorilor din mediul de presă în dosarul problemă întocmit de fostele organe de securitate. Rețeaua informativă, sarcinile colaboratorilor și tipologia delațiunilor*, în C.N.S.A.S., „Totalitarism și rezistență, teroare și reprimare în România comunistă”, București, 2001, p. 174-186; Cristina Anisescu, *Dinamica de structură și rol a rețelei informative în perioada 1948-1989*, în C.N.S.A.S., „Arhivele Securității”, vol. I, București, Editura Pro-Historia, 2002, p. 10-50.
5. Luminița Hrițcu, „*Arma de bază și hotărâtoare a organelor Securității*”. *Rețeaua informativă în acțiune*, în „Dosarele istoriei”, an VII, nr. 12/2002, p. 31-34; idem, *Utilizarea rețelei informative în reprimarea rezistenței armate anti-comuniste*, în C.N.S.A.S., „Mișcarea armată de rezistență anticomunistă din România, 1944-1962”, București, Editura Kullusys, 2003, p. 317-333.
6. Călin Florea, „*Angajamentul*” – etapă a procesului de urmărire informativ-operativă a „disidenților” greco-catolici, în „Analele Universității «Dimitrie Cantemir» – Istorie”, 2002, p. 55-62.
7. Mihai Albu, *Informatorul Securității. Studiu asupra colaborării cu Securitatea*, Iași, Editura Polirom, 2008.
8. Carmen Chivu-Duță, *Culte din România între prigonire și colaborare*, Iași, Editura Polirom, 2007.
9. Mihai Albu, Carmen Chivu, *Dosarele Securității*, Iași, Editura Polirom, 2007.
10. Florian Banu, *Utilizarea rețelei informative de către organele grănicerești ale M.A.I. în anii '50 – activitate de poliție politică?*, în Constantin Moșincat, Dan Poinar (coord.), „Pietre de hotar”, vol. 4, Oradea, Editura Tipo MC, 2004, p. 87-100; idem, *Câteva considerații privind edificarea și utilizarea rețelei informative a organelor grănicerești ale M.A.I. în anii '50*, în C.N.S.A.S., „Arhivele Securității”, vol. II, București, Editura Nemira, 2006, p. 81-100;
- idem, *Rețeaua informativă a Securității în anii '50: constituire, structură, eficiență*, în „Căilele C.N.S.A.S.”, nr. 2/2008, p. 7-38.
11. Regiunea Autonomă Maghiară a fost creată, după modelul unor regiuni similare din U.R.S.S., în 1952 și existența ei a fost oficializată prin Constituția adoptată în septembrie 1952. Potrivit art. 19 din Constituție, „Regiunea Autonomă Maghiară a Republicii Populare Române este formată din teritoriul locuit de populația compactă maghiară secuiască și are conducere administrativă autonomă, aleasă de populația Regiunii Autonome. Regiunea Autonomă Maghiară cuprinde raioanele: Ciuc, Gheorgheni, Odorhei, Reghin, Sângeorgiu de Pădure, Sf. Gheorghe, Târgu-Mureș, Târgu-Secuiesc, Toplița” – „Buletinul Oficial al Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române”, nr. 1, 27 septembrie 1952.
12. Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (A.C.N.S.A.S.), fond Documentar, dosar nr. 195, vol. 1, f. 39.
13. Un fost ofițer de securitate oferă următoarea definiție pentru termenul rezident: „în activitatea de informații interne, rezidentul poate proveni dintr-un informator cu experiență și bine verificat sau dintr-un rezervist. Acest sistem era practicat de Securitate mai ales pe linie de contrainformații în domeniul economic, unde, spre exemplu, șeful cadrelor putea fi rezident, mai ales că funcția îi dădea posibilitatea unei bune acoperiri pentru realizarea, în secret, a întâlnirilor cu agentura din întreprindere” – Radu Cristescu, *Spionajul și contraspionajul pe înțelesul tuturor. Mic dicționar al serviciilor secrete. 100 de termeni uzuali. Principalele servicii de informații secrete ale lumii. 20 de mari spioni*, București, Editura Evenimentul Românesc, 2000, p. 82.
14. A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 13.173, f. 15.
15. *Ibidem*, f. 76-100.
16. *Ibidem*, f. 83.
17. Pentru urmărirea pe țară, vezi *Ordinul ministrului Afacerilor Interne nr. 155 și Instrucțiunile privind organizarea urmăririi pentru infracțiuni care primejduiesc securitatea Republicii Populare Române* în C.N.S.A.S., „Partiturile” Securității. *Directive, ordine, instrucțiuni (1947-1987)*, ediție îngrijită de Cristina Anisescu, Silviu B. Moldovan și Mirela Matiu, București, Editura Nemira, 2007, p. 450-454.
18. A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 13.173, f. 93.
19. Idem, dosar nr. 13.294, vol. 16, f. 2.

20. Colonelul Pavel Aranici ocupa funcția de director regional, primind salariul aferent funcției și gradului de general-locotenent (3.950 lei). Avea ca locțiitori pe col. Alexandru Mihaly, lt. maj. Teris Ștefan și cpt. Romulus Puia – Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, *Securitatea. Structuri/cadre, obiective și metode*, vol. I (1948-1967), coord. Florica Dobre, București, Editura Enciclopedică, 2006, p. 219.
21. Kovacs Mihai era secondat de cpt. Blaga Ștefan, lt. col. Stern I. Adalbert și cpt. Pavel T. Sălcudean – *ibidem*.
22. Din ianuarie 1962, conducerea direcției a fost preluată de lt. col. Sidea Nicolae – idem, dosar nr. 13.456, vol. 12, f. 102.
23. *Ibidem*, f. 107.
24. *Ibidem*, f. 80.
25. *Ibidem*, f. 31.
26. La aceeași dată, la nivel național, organele operative de securitate centrale, regionale și de contrainformații militare lucrau cu un număr de 77.842 agenți – A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 13.294, vol. 118, f. 1; această rețea era folosită în 14.818 acțiuni (9.276 acțiuni informative și 5.542 acțiuni de verificare).
27. Serviciul „K” efectua „munca informativ-operativă pentru descoperirea infracțiunilor de drept comun și economice din partea elementelor dușmănoase pătrunse în Miliție și Securitatea Statului”. Pentru detalii privind atribuțiile și structura organizatorică, vezi Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, *Securitatea. Structuri-cadre. Obiective și metode*, coord. Florica Dobre, vol. I, București, Editura Enciclopedică, 2006, p. 134-135.
28. Serviciul „F” efectua controlul secret al corespondenței și coletelor poștale – idem, p. 128-133
29. A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 13.294, vol. 118, f. 109.
30. Vezi *Instrucțiunile referitoare la organizarea și funcționarea birourilor și secțiilor de evidență din cadrul Regiunilor de Securitate*, în C.N.S.A.S., „Partiturile” Securității. Directive, ordine, instrucțiuni (1947-1987), ediție îngrijită de Cristina Anisescu, Silviu B. Moldovan și Mirela Matiu, București, Editura Nemira, 2007, p. 235-250.
31. Idem, vol. 115, f. 4.
32. A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 13.294, vol. 125, f. 1.
33. A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 13.294, vol. 100, f. 155.
34. *Ibidem*, f. 144.
35. *Ibidem*, f. 127.
36. Idem, vol. 118, f. 56.
37. *Ibidem*, f. 60.
38. Idem, vol. 115, f. 4.
39. *Ibidem*, f. 13

Anexă

Evoluția numărului informatorilor în Direcțiile Regionale
M.A.I. Brașov și Autonomă Maghiară
(1959-1965)

Evoluția numărului rezidenților în Direcțiile Regionale M.A.I.
Brașov și Autonomă Maghiară
(1959-1965)

